

УДК 355.232

І.О. Пічко, А.П. Корнієнко, В.Є. Матушевська, С.І. Клівець

Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків

СИСТЕМА ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ВІДБОРУ ТА ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ, ЯК ОСНОВА ЯКІСНОГО ПОКРАЩЕННЯ КОМПЛЕКТУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ КУРСАНТАМИ

В статті аналізується існуюча система професіонального відбору та професіональної орієнтації молоді, яка готується до вступу до військового навчального закладу та приведений комплекс заходів по її покращенню.

професіональний відбір, професіональна орієнтація, кадрова політика, мотивація, демографічна ситуація, вищий навчальний заклад (ВНЗ)

Вступ

Постановка завдання та аналіз стану питання. Як показує історичний досвід [1], всі реформи військової освіти, які проводились раніше в Росії, а далі в Радянському Союзі, і тепер в нашій державі були і є складовою частиною реформи армії. Історія досить упевнено стверджує, що військова освіта повинна віддзеркалювати ті ж самі завдання, які ставляться перед військом на конкретному етапі історичного розвитку держави. Тому перше і головне завдання сучасного етапу полягає в тому, що одночасно зі строненням та реорганізацією Збройних Сил сформувати адекватну для них систему підготовки офіцерських кадрів, вивести її на принципово новий рівень, який забезпечує піднесення професіоналізму та загальної культури офіцерського корпусу, а також істотно покращити кадрову політику.

Мета статті – проаналізувати існуючий стан роботи по професіональному відбору та професіональній орієнтації шкільної молоді, яка готується до вступу до вищого військового навчального закладу.

Основний матеріал

Відомо, що якісний рівень випускників вищих військових навчальних закладів в значній мірі залежить від потенціальних можливостей молоді, яка зараховується до навчання. В цьому напрямку велику роль відіграє профорієнтаційна робота по залученню молоді до цих навчальних закладів, а також до її підготовки для вступу до них. На разі доводиться констатувати про суттєвий занепад цієї роботи з багатьох причин. По-перше на сьогоднішній день, як в державі, так і в воєнному відомстві немає чіткої політики спрямованої на виховання молоді патріотизму, беззаперечної готовності в випадку необхідності стати на

захист своєї Батьківщини. По-друге це брак коштів, який практично унеможливує, таку достатньо дійову форму роботи з молоддю, як відрядження кращих викладачів кафедр, працівників навчальних відділів, офіцерів-вихователів в регіони з метою агітації останньої до вступу в військові навчальні заклади. З цієї ж причини сьогодні кадрові органи ВНЗ практично не володіють інформацією про те, який контингент шкільної молоді, як з точки зору, якості, так і кількості, має на меті присвятити себе військовій справі на найближчу і подальшу перспективу. І хоча місцеві військкомати виконують певну роботу у цьому напрямку, їх зусиль недостатньо. Більше того, існуюча регламентація роботи військкоматів у цьому напрямку не передбачає повномасштабного, всебічного і систематичного підходу, пов'язаного з глибоким вивченням шкільного життя, привалюючих у ньому тенденцій, уподобань, настроїв.

В той же час досвід такої роботи в ближньому і дальньому зарубіжжі з високою впевненістю показує, що вона конче необхідна, її проведення дає позитивні результати. На сьогоднішній день у світовій практиці відмічається підйом профорієнтаційної роботи серед молоді [2, 3]. Так в багатьох школах високо економічно розвинених держав уроки профорієнтації є обов'язковими. Змістовна частина цих уроків включає відомості про світ праці, про можливість отримання спеціалізованої освіти. Профорієнтаційною роботою зайняті вчителі-предметники і спеціальні радники по орієнтації. Поза стінами учбових закладів діють консультаційні пункти для допомоги старшокласникам і їх батькам.

Велику зацікавленість в професійному орієнтуванні молоді проявляють підприємці. В Сполучених Штатах Америки [4] з 1988 року у всіх коледжах середньої освіти працюють консультанти, за-

робітна платня яких формується за рахунок великого бізнесу. Подібним чином проступають представники ділових кіл інших високо розвинених держав. Так, наприклад, італійський банк «Ощадні каси Ломбардії» організував для 14 – 15 річних школярів економічні ігри. Учасники ігор навчалися аналізу економічного механізму підприємств: бюджет, кредитування, кон'юнктура. Переможці отримали цінні призи. В цілому і вони, і всі інші учасники ігор отримують головне – знання про різні галузі виробництва. Більш того, вони оцінюють свої можливості реалізувати себе в цих галузях. Всі ці заходи потребують певних матеріальних витрат, але в жодному випадку їх отримання не було проблемою.

Звичайно, підприємці діють не без користі. Так, наприклад, італійські банкіри таким чином вибирають серед молоді майбутніх своїх працівників. В решті решт їх зусилля по навчанню молоді в конкретній галузі і професійній орієнтації допомагають готувати молодь до подальшого трудового життя в умовах жорсткої конкуренції. Ефективність таких зусиль мають багато підтверджень. Зокрема, можна навести дуже показовий приклад японських бізнесменів. Спочатку 80-х років в японській промисловості були запроваджені гуртки контролю якості продукції, яка виробляється. Учасники цих гуртків випускники технічних коледжів, галузева підготовка і професійна орієнтація яких дозволили істотно підвищити якість продукції і продуктивність праці.

Зрозуміло, що використання цього досвіду в військовій сфері в повній мірі не є доцільним, але моменти, пов'язані з мотивацією, економічною віддачею безперечно заслуговують уваги. Більш конкретний досвід накопичений нашим найближчим сусідом – Росією де в останні роки ця робота істотно активізувалась [1, 3]. Так в інтересах суттєвого покращення комплектування курсантами цілий ряд військових навчальних закладів в Росії створив достатньо дійову систему професійного відбору та професійної орієнтації. В цю систему включені регіональні центри, підготовчі відділення безпосередньо в регіонах, особливо в тих, які віддалені від центру. Окрім цього, військові навчальні заклади проводять методичне керівництво військовими шкoлами-ліцеями, беруть участь у випускних екзаменах шкіл, проведенні обласних олімпіад з фізики, з математики та іноземної мови.

Військова служба це особливий вид державної служби, який потребує сполучення знань в галузі військового і адміністративного управління, педагогіки і психології, експлуатації сучасної техніки та деяких знань в інших галузях. Сьогодні все більше доводиться зіткнутися з таким станом справ, коли при досить високому конкурсі при вступі, в процесі подальшого навчання відсоток відратованих курсантів з різних причин і в тому числі по небажанню вчитись не зменшується. Значна кількість відратованих курсантів пояснює своє небажання подальшого навчання помилкою в виборі професії. Немало і таких,

які вибрали військову освіту тому, що вона виявилась більш доступною з фінансової точки зору. Але навіть і серед тих, хто завершив навчання в військовому навчальному закладі, досить значний відсоток молодих офіцерів, які звільняються з військової служби через рік, два.

В багатьох військових навчальних закладах створені і плідно працюють лабораторії професійного відбору, які базуючись на останніх досягненнях педагогіки та психології проводять системну та широкомасштабну роботу по відборі шкільної молоді до навчання. Ними також проводиться велика аналітична робота в напрямку дослідження демографічних показників [5]. Демографічна ситуація, яка складається в державі на найближчі роки є проблемною. В таких умовах роль професійної орієнтації молоді набуває більшого значення і актуальності у військовій сфері.

Висновок

Вже сьогодні треба реалізувати цілий ряд заходів на державному рівні. До цих заходів відноситься, в першу чергу, парламентські слухання з залученням, окрім депутатського корпусу, працівників управління військової освіти, представників науково-педагогічного складу ВНЗ, спеціалістів з кадрового менеджменту, а також представників військ з метою формування основних положень державної політики в галузі військової освіти. По-друге, поглибити зв'язок ВНЗ з військовими ліцеями шляхом адміністративного підпорядкування останніх до вищого навчального закладу. По-третє, створити умови для організації регіональних центрів з професійної підготовки молоді, яка бажає присвятити своє майбутнє захисту держави. І останнє, треба кардинально вирішити питання фінансування структур, які мають відношення до професійного відбору і професійної орієнтації шкільної молоді.

Список літератури

1. Гусев В.В, Совельева Н.Л. Концептуальные подходы нового этапа подготовки офицерских кадров. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gdsostt.com/swag/swag.html>.
2. Джурицкий А.Н. Реформы зарубежной школы. Надежды и действительность. – М.: Педагогика и психология, 1987. – 78 с.
3. Образование в современном мире. – М.: Школа и педагогика за рубежом, 1986. – 93 с.
4. Mozamm Michael. The Military Technical Revolution, a structure framework. – Washington, GSIS, 1993.
5. Вища освіта України і Болонський процес. Навчальний посібник за ред. В.В. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга. Богдан. – 2004.

Надійшла до редколегії 14.04.2007

Рецензент: д-р техн. наук, старший науковий співробітник О.Б. Леонт'єв, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.